

Партийжи амыдырал

АМЫДЫРАЛ НЕГЕП КЕЛГЕН

Ажыл-агыйжы айтырыгдары, партияны шийитирлерин амыдыралга ботандырылган партия бөлүктөрүнүн кичишкыч, организа-акчы болгон уюмгер-чижектер сал-дары унутулбайт. Кайда-ла партия бөлүктүн ажылы, партиянын бөлүгү өң-өң дайынчы, шийитири оярады болуп, бедик денелде бедик негел-делиг кылдыр тургустунган болду, мында буюрулгени сорулгалар чогуу өй-шаанда куусетинип, чаа-чаа күш-ажылы чедишкенин дээш коллективтин көдүрүшүнүн хун бүрү өзүн турары амыдыралда ба-дытаттыган.

Бай-Тайга районун колхоз, совхозтарында партия бөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганы кандыгы, бөлүктөрүнүн амыдыралга практикалык дуа-нын чедир талазы-биле СЭКП рай-комунун болгон ажыл-агыйларда партия комитеттеринин, эге органи-зацияларын талазында чүнү кыл-ганынын дугайын доңуз-биле та-ныгып көрөлинер. Районда нийти-зи-биле 24 парбөлүктөрдө 116 ком-мунистер хаара туттунган. «Тээди» совхозтун Бай-Тал салырынын № 2 хойжу бригадасында С. Чалды-оолга уурткан партия бөлүк кол-лективтин иштинде политикалык-гедик амыдыралга кол организа-акчы болуп, бөлүктүн хуралын план ба-ууруу чорудуу, хунунун айтырыгына анык-буру амыдыралга, чутуга чүд-дери чутаалышы турар. Эрткен кыжын бо бригаданы организа-акчы 17 кичи составтыг зооветеринарлыг бөлүмүнүн кичээлери солун эрпип, өлөгүдөгөн программа баураа дооскан.

Партия бөлүктүн ажыл-чорудула-зынын экинчиини уламдан хой-жу бригаданын коллективти күнүгө дук саар планын 100,7 хуу куусе-ди, бир хойга оонаштыр 2,7 кг дүктү кыргып, 100 баш төрүүр хой-га оонаштыр 96 хураганынын мен-ди-чаагай доруктурганар.

«Кара-Хөл» колхозтун Кула-Ас-кыр сүт-бараан фермасында партия бөлүк сөөлүгү үдө парбөлүктүн ажылын көсүкүз-биле экижикте. Партия бөлүктүн хуралдарына саа-лы-тарынын социалисттик хулаа-гел-дерин доктаамал ундуруп, мурнакчы-ларнын ажил-ишчи түнөөдери көсүкү чеге бижаш азып турар. 1/3 партия бөлүгү 5 коммунистер бар, оларын кичи буюру тусай пар-тия кичи даалгалыг. Партия кечигүү эвентерин ортузунга политика-лидиге ажалдарын бедик деп-недиг тургузар дээш коммунистер мурнуку одурдуга чоруп туралар.

Мынчанаш ферманын коллектив коммунисттик күш-ажылын ферма-зы деп адыр дээш демиселди турары таварылга эвес. Иччалда-лаа үстүндө айткан аки чижектер-биле чеге-лештир районун колхоз, совхозта-рында, чамдык партия бөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганында унут четпестер бар. Чижек кылдыр «Малчын» кол-хозтун деңсөөрлөндө тургустунган 6 партия бөлүктөрүн кирип болур. Хойжу бригадаларда тургустунган партия бөлүктөрү бригадаларын кеч-игүнеринин ортузунга калдык-лаа политикалык, организа-акчы амы-дарын чорутуулар.

Парбөлүктөрүнүн хун демгелде-дери бешик чок. № 1 хойжу брига-да парбөлүк чыл дургузунда бешик чангыс-даа хура кылбаан. Брига-данын кечигүнеринин аразында со-циалисттик чарыш организа-акчы-маан.

Партом секретары турган эш Х. Откел-оол партия бөлүктөрүнүн

ажылына кандык-даа дузаламчыны көргүсөң. Харын-даа чоктаа чаа болуп өрткөн колхозтун партия эге организа-акчынын өтөт-сонгудала-дык хуралына ук колхозтун чалгыс-даа партия бөлүктөрүнүн өтөт-сон-гудалары болбааны илерээн. Бүгү коммунистер хуралы эгелээринин мурунда буу-хаа далам-биле аны-ангы парбөлүктөрүн хуралын чо-руткан. Бо дээрге партиянын Уста-вы-биле дүүшөс чорук тур.

Бир эвес партомунун талазынан парбөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганын практикалык дузаны хун-бур-дө чедир, партия бөлүктүн ажилы-на ууртулганы экижикте болза, совхозта 12 партия бөлүктөрү дыка унут ажалдарын кылыры чигинип чок. Мындг турбузе, партом сек-ретары турган эш Комбуун партия эге организа-акчынын секретары-ларындын негелде-хыналданы кош-катканынан чамдык партия бөлүк-терин кандык-даа ажалдарын кыл-баан. «Тээди» совхозтун партом секретары турган эш Комбу, «Мал-чын» колхозтун партом секретары турган эш Херетек, «Мурнакчы» кол-хозтун партия эге организа-акчы-нын секретары эш Б. Даныз бүгү чыл дургузунда партия хуралдары-на, парбөлүгө, парбөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганына ууртулганы канчаар ботандырып турарынын ду-гайында чангыс-даа парттруп-ор-тун илетелин дыңдап чутаалашаан.

СЭКП райкомунун бюрозунда бүгү чыл дургузунда кандык-бир партия организа-акчы парбөлүктөрүнүн ажыл-чорудулганын экижиктеринин талазы-биле канчаар ууртуу тур-арын дугайында чангыс-даа сек-ретарын илетелин дыңдап көр-бөөн. Моон уламдан харын-даа чамдык партия эге организа-акчы-ларын секретарылары парбөлүктүн эге хулаагелдин, кандык ажалдар кылдырып, оон өтөт-сонгудала-дык буюрун дугайында тодаргай бил-бей турары чеге таварылга эвес.

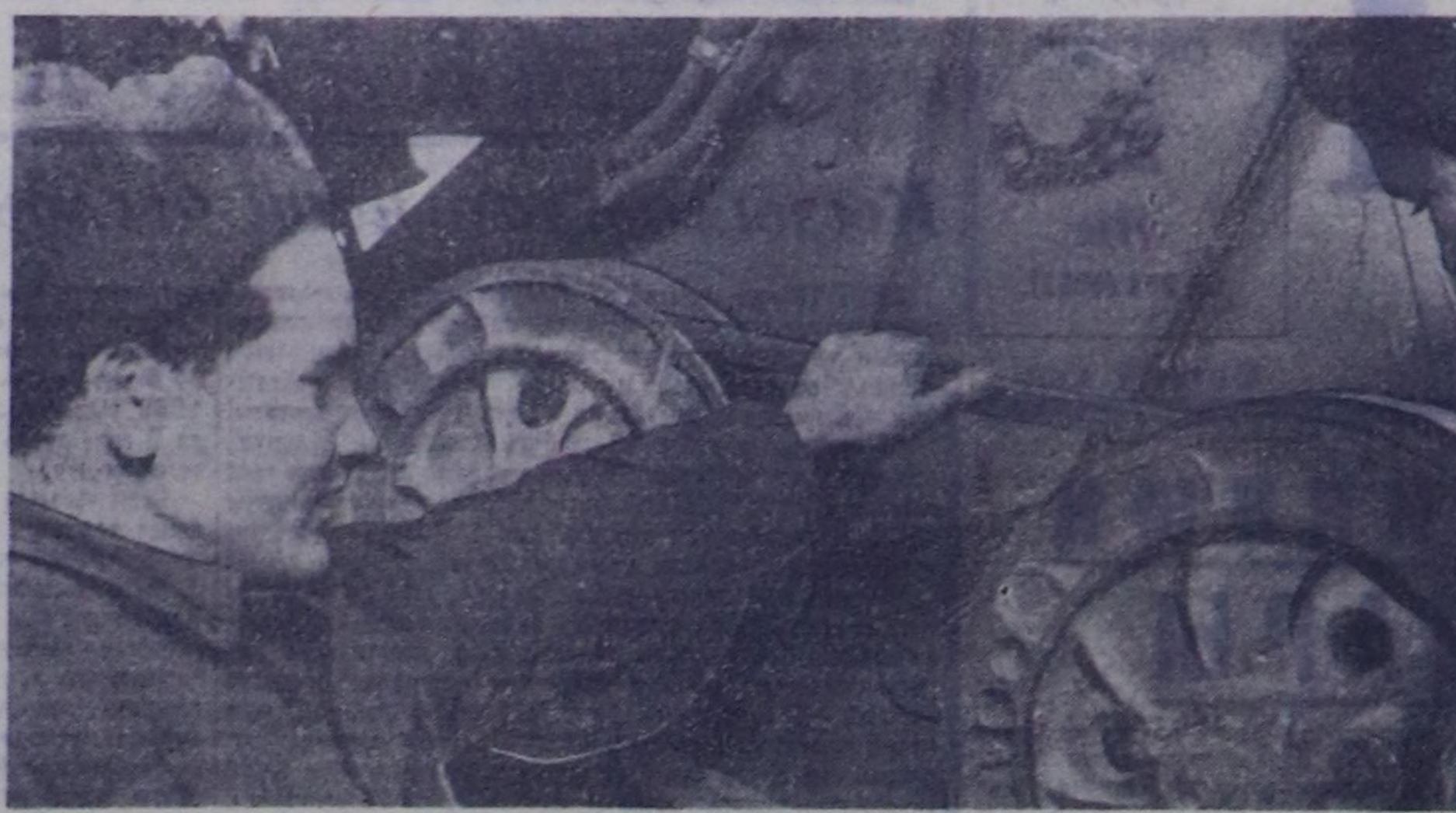
Партия бөлүктүн организа-акчы-ны бот-илекпейки, организа-акчы-нын иштинде херээ дээш бердинген мурнакчы коммунистерин депнедир-рин бистип партияны негеп турар.

Партия бөлүктүн организа-акчы-нында калдар шийитиринин тала-зы-биле СЭКП райкому дыка кош-кап сатып салып турарын дараазына саннар херечелеп турар: районда 24 парбөлүктөр ууртуучуларындын чүгө чангыс кичи ортук эртем-ниг, а эскелери эге билгилит, а харын-даа чамдык кичилер эге билгит бешик чок болуп турар. Бир эвес эр-тем-биле чангыс, политика талазы-биле чедир чегеселетинмиз кичи болза, оон кандык-даа организа-акчы банкарчылык чорукту маанары бер-ге. Мынчанаш Бай-Тайга райкому, оон организа-акчы партия ажалдар талазы-биле харылап турар сек-ретары эш В. Комбу партия бөлүк-терин ууртулганын агты уенич не-гелдешин дүүшүр тургустунан деп түнөөр ужурайт.

Районда партия организа-акчы-ларда, партия бөлүктөрүнө өтөт-сонгудалам хуралдар доозулган. Ам чак секретары, партия бөлүктөрүнүн чак организа-акчыларын сонгук-ны билидир. Мынчанаш СЭКП райкому чокку уеде чаа сонгуктан секретарылар-биле тусай семина-ларын арттырып, партия бөлүктөрүн эге ажил-ишчи практикалык дузаны көргүзөр дээш боттук хемчеглери алырын амыдыралга негеп келген.

С. ОРТЕН.

Механизаторларнын командири

Бичин Тая хензиг, чаптанчыг салаазын хөрөңгө үстүргөш:

— Ачамын мында сактып тур мен, авай. Ол чүгө чеге келбестей берат? Кайнаар барганы ол— деп, айтырган.

— Акин тракторларын, комбайнларын бол-гаш эске-лаа машиналарын ижесер кичи-дир. Тарааны чазип тартып, кузун ажаар үелер кел-гө оон кылар ажылы илдерди баар. Ынчанаш ол ховулан, хову туралаан униместей бээр.

— Кажан келири, авай?

— Ховула тараанын шуптузун кезип, ажаап калпартга ам чедип келер— деп, авазы таймалы-лап берген.

Михаил Григорьевич мында-хаа бажыныча чед-дип келгө:

— Кайнаар чордун, ачай? Бисти чүгө каапкаш чиде бээр кичи сен?— деп, хой-ле айтырларын ачазында база-ла сала бээр.

Шынап-ла кол ижесер Михаил Григорьевич чылдык дөрт эргилдеринын ийизин — часты, күстү шут-ла хову туралаанга эрттирер. Ынча-ган бичин уруу Тая ачазын сагынганын авазы-га илерэп, оон дугайын айтырша туруп бээр.

Бо улаада командировкалап чораш, ижесер кичи дугайын бижирин мези планымга кирбөөн, сагынганы-даа чок турган чүе. «УТКА 25 чылы» совхозтун директору П. В. Сихаев-биле ажил-гай дугайын чутаалашып олорууда ол боду-ла мындагы саадык көдүрүп үндүрүп келди:

— Көдөз ажил-агыйжы мурнакчы кичи-дери эвес-маадырлыг ажил-херектерин кылып ту-рарын мактан, оларын арга-хурдулазын чы-ры-лып бижип турары эки-дир. Ксээлдерин кезе-де-ле алаар, макталга бургетиргени кончуг-ла шын-дир. Ынчалза-лаа көдөз ажил-агыйжы база бир унут үдө-херектерин буюруш, оон аялап-башкарыш турар кол кичилер бар. Ол дээрге тускый эртемчилер-дир. Көдөз ажил-агыйжы тускый эртемчилер кичилеринин дугайын, оларын улут харыс-салгалды, берге ажалдарын кылып турарын бижээ чүддеринын бистип республика солунарынын артынанда чеге эки тыпас кичилер-дир мен. Солунарыга мактап бижип болур тускый эртемчилер кайы хой болгай. Ынчалгы бистип совхозтан беши кашы-даа алап болур мен. Бистип кол ижесерини Соколов, кол агро-муовус Илларионов олар чаксы, күсүк кампа-лургай ажалдар көзгө шут-ла ховуга турмуш-чурттай бээр, олар удуур уйгуга, дыштаныр дыш-ка беши чегинип баар улау болгай. Боттары-нын ажилын билири-даа, ажалдары-даа кончуг эки.

— Соколовту ам кайын тып ап болуру?

— Ону ам чүгө хову туралаанга азы ховула

хайныккан улут үдө буюп турар черден тып ап болур— дигеш, директор ыт чок олур.

Эртен эрте хову туралаанга чеге бергеш, совхоз-тун кол ижесери Михаил Григорьевич Соколо-ва ужуражы бердинс. Ол, дүне ховуга тараа ажаап турган келген комбайннын бир-ле черин кымып тур.

Анын ижесер бодунун дугайын биске мын-чаар кыска тамыштырды:

— Челябинскинн механизация болгаш элек-трофикация институтун 1960 чылаа доостум. Ка-захстанга, Курган областе, Тывага болгаш эс-ке-лаа черлерге бистип чалай берген. Кичи буюру-ле ажалдар черин шилеп ап эгелей бер-ген. Бистип факультеттен 8 ижесер Тывага чо-руурун шийтирлеп алгаш, мааха хал келин-с, Келген дораан-ла бо совхозка ажалдап кирдин. Тывага келген сес ижесерлерден ам чүгө шил-киж артымсы. Эжим Виктор Торофьев «Улут-Хая» совхозта кол ижесерлерини хевээр. Эске өөрүгүс Тывадан чоруткан-дыр. Тыва ам мези эскен төрөн чуртум алгаш.

Анын ижесер Михаил Соколов ада-незиден хензиг чажылан-ла чарып, өсүс деп чүвени кө-рүп, калыр-берт оруктарын эрпип, өсүзүндө өлбөз эр-дир. Арыг-Узүңгө келгеш, амыдыралга аас-кежигити тып— өг-бүлөсиг болган. Оон кадайы Арыг-Узүңгү чурттуг уруг, ам ону улаус Мария Проткина деп адап, хой-хый ада-неер оон уруу-нун азы өлгүзүн турары уругтар садынын эргек-чезин аажок үндүзөр. Соколовтарын чаксы чеге-чези чаксы чекетиптир олурар өг-бүлөсиге база бир бичин кичи улаас тыгыр деп барган.

Анын ижесер бистип-биле бичи кааа хевежиге каапкан, совхозтун ак-көк техника машина-зын боду башкарыш, ховула диктателген комбайн-лар, тракторларга хал үнүпү. Карагы дүниү дүмбөйинде беши ховула ажалдап тракторлар-дык, комбайнларын чангына ону бо-ла көрүп бо-лур. Чаксы тарыга, күсүк дүжүт ажалдады дээш күш-ажылыч демисел болган шөгө калды-быр техника үрели бээрге, Михаил Григорьевич ааа сорукка ышкыч чышына бээр. Улаткан чок ону бо-ла «эмени» каапкан турар.

«УТКА 25 чылы» совхозта көдөз ажил-агыйжын чүдү бурр машина-техникалар хей, мында чүдү бурр арга-мергелдиг механизаторларын аажок улут отряды бар. Оларын кол командирлар чы-— кол ижесер М. Г. Соколов ол.

Т. КЫЗЫЛ-ОЛ.

ЧУРУКТА: кол ижесер М. Г. Соколов мурнак-чы комбайнер Д. Тонскигте техниктиг консульта-ция берип турары.

Фотоу С. ФЕОКТИСТОВУУ.

Ажылгап болур курлавыр

Тере-Хөлдү тараа тартып болуру-нун, ылангыя ону мал чегинге ажалдарын буге аргалары бар.

Тере-Хөлдө бир-ле дугайында 1939 чылда агроном Соном келеш, хой арты Балчирганака болгаш хей мурну Айыг-Асыгга бир-бир шап арбайын тарааш, кузун кончуг эки шынары 20 шоодай дүжүтү ага-ар. 1949 чылда колхоз организа-таары билек арбай, сула, кызыл-

тасты тараан болгаш оларын кы-зыл-тастан эскези чедир бижаш дү-жүтү берген. 1956 чылда Кижиг-Асыгга сула тараан, оон дүжүтү 10 шоодай болган. Дараазында ты-лын ол үрезидан тергип эки по-гаан сулаын кезип алган. А бо чы-лын 5 гектар чеге картофель та-раан, оон дүжүтү 100 тонна мрак ашкан.

Мындг фактылар бадыткап тур-

да, Тере-Хөлдү шөдөрин санга ал-байн барып болас. Харын оларын угазылаалдыг ажалдаш, мал чеге тарааларын эгертимеи-биле ажаап ол, оон туржук тус чеге тааржы үрезиданын өстүрүп болур ийик.

Бо курлавыры өөренип, ааа хол-башкан ажалды кылып, тус черин шөдөрин чонга бараан болдуар ой келген.

С. СЕДИП.

Эптиг болзун дээш

Танди районун «Тинделес» совхозу республикада база бир улут ажил-агыйларымдык бирээ. Ол бодунун чүгө чер ажил-агый-биле сурагы эвес, харын оон-биле кады мал ажылы кал-баа-биле сайырап турар. Мал ажылы сайырадырынга дур-жулгалыг кадарчылар негеттиер болгай, оларын амыдырал хан-дырылганын эки кылдыр тургу-зары чутуга. Ол сорулга-биле «Тинделес» совхозтук дирекция-зы кадарчыларын көжеринге эп-тиг, чурттаарына эки өгсөр-биле хандыр дээш шөвөр чазыныкчы Монгуш Лоданга бо чылы 13 мыа өгсөри чазып бээрин даг-зып каан. Ам ол 13 өгсүн 2-эки бурун кылдыр кылгаш, совхозта дужааган, арткан өгсөри чыл төнүзүгө чедир чазан доозар хулаагени ол алган.

Бистип республикада малчы-лар, кадарчылар дыка хой бол-гай. Чамдык чеге кадарчылар саамаар, соок өгсөрдө олуруп ту-рараар. Өг кадарчыга кончуг эп-тиг чурттаага чери. Ыңай-бээр көжүп, олардан ээчештеринге база эптиг.

САДЫГ БОЛГАШ САДЫП АЛЫКЧЫЛАР

Эрзин районун хереклекчилер ний-тиделинн ажалдакчылары СЭКП ТК-нык март Пленумунун төгүлүт шийтирлерин амыдыралга боттан-дырар дээш чонуну материалдыг болгаш культуруг негелдери хандырар талазы-биле чамдык ажалдарын кылган. Районун садыг организа-акчы эртен 9 айларда үүрмөктөп садык бараан саарылгачы-нын планын 102,3 хуу ийикте, азы ушкү кварталдын—106,7 хуу куусе-тен. Культура-амыдырал бараан-нары садыры, ылангыя ааа чон-нун негелдеш хун буру улам көүдөп турар алгаш. Мөренде, Нарында садыг четкилери үүрмөктөп садык бараан саарылгачынын планын квартал саадыла 110—120 хуу куусепти тур-ар. Ол ышкын районун колхозта-рында бижылган 4 автолавкалар малчыларга, ылангыя мрак черле-де кичилерге бараан болурунда ба-гай эвес ажалдап турар. Чижээ, авто-лавкалар чолазы-садыгызын Байыр-оол ушкү кварталда планын 105,8 хуу куусеткен. Автолавкалар-нын чолазы-садыгызын Л. Кенден, Ш. Кыргыс олар база багай эвес ажалдап турар.

Районун хереклекчилер нийти-делинн баштаар черинин болгаш чам-дык садыг ажалдакчыларын тала-зынан улутур болгаш аш-чөм ба-рааннары чонун негелдеш хан-дырар талазы-биле ушкү кварталда чамдык таарымчалыг байдалдарын чедип алган. Ынчал-лаа боду ажил-чы чоннарын материалдыг болгаш культуруг негелдери хандырар, чонга бараан садырынын культу-ран бешилер, садылаакчынын чаа, таарымчалыг арталарын ажаллаар, хой-пийитин чегинелге четкилери калбартыр, оон культураны бешилер, садыг ажилын беши корум-чүрү-мүн чедип улут талазы-биле ажил-ды райо баштаар чери четпес орга-низатп келген.

Районун чанында столованна (эр-гелекчи Ткаченко) ап көөрге эр-кен 9 айларда столовая бот хан-дыр-ылганын аргачыны шилчези, пла-нын 115 хуу куусетке-даа, мыла бай-дал хереклекчилерин негелдешин деменитиер ыракта четпес болуп ту-рар. Аш-чегини ассортиментин кончуг эвези, шынары кууду. Столо-ванна ажалдакчылар чегини шы-нарыг, амандыг, чүдү-бур кылдыр белектээринче, арыг-шөвөр болурун-че сатып салбайн келген. Кылып тур-ар чегери кончуг бодун, чангыс аай.

Элээн хой барааннарга чонун не-

гелдеш ам-даа чедир хандырты-маан, мрак черлерде чурттап турар малчыларга хун бурунун эргек-жөк чутуга барааннары үзүктөлүп турар. Районун төп склады автолавкаларын херекелдиг чутуга барааннары-биле хандырбайн келген. Оон ула-мынан малчыларга херекелеттиер барааннар өй-шаанда чедиртимейн турар. Садыг ажалдакчыларын талазынан садынын чүрүмүн урел, садыгын эрте хаа, ажалдавайн баар, оозалдар чоруткандан 9 айлар дур-гузунда 153 ажи-хунунда районун магизинери хаагып турган. Ша-кындыг байдалдарын баштаар черин хуралыга кончуг эвези чутаалажып турар болгаш садыг ажалдакчылар херекелдери мурунга өтөт кыл-байн келген. Баштаар черин хура-лыга калдар дугайында айттыры-ны ховар керүп, кадарчыны ший-алыр, оларын таарыштыр тургу-зарыч кичизей салбайн келген.

Садыг ажилыг кадарчыны шил-лип алыры чеге болуп турарында самчылда кылып чорук уузатканын-ды, харын улам өзүп турар. Чи-жээ, Эрзин суурда ажил-агый херек-селенин магизинери мурунда са-дылган чорбаан, шегинде чаа кел-ген Хөлдү-оолду садылаалды каар-га, каш ай иштинде ажалдаан 1918 рубль түнүгү самчылдап кылган.

Садыг ажалдакчыларын шилеп ал-байн турарында, ажилга туржук чок кичилер кирер, оларын ажалдан үндүрер, санажылга, хулаап алыш-кынар кылдыр чорук хой болуп ту-рар. Эрткен 9 ай иштинде хлеб би-жирер чеге хулаап алгашан 8 киж-изден ам 2 кичи ажалдап турар. Көдөз магизинерге 18 садыгынын хулаап алган, ажалдан үндүргени 10 кичи, аш-чөм магизинерин (бар 3 магизинге) 8 кичин хулаап алган, 4 кичин үндүргөн.

Культура-амыдырал барааннары садыр, ааа чонун негелдеш хан-дырар, ылангыя малчыларга чутуга барааннар чедирер, барааннары кээп турарын үзүктелдирбес, оон ассортиментин албедир болгаш кадарлар-биле ажилда четпестери райо баштаар чери бодунун хура-лыга эвези чутаалажып турар.

Чонуну материалдыг болгаш куль-туруг негелдери хан бешилерин дугайында СЭКП ТК-нык мал бол-гаш сентябрь Пленумнарын шийтирлерин амыдыралга боттан-дырар дээш райо баштаар чери дээштер хемчеглери ап турар.

С. МААДЫ.

Россияга маркисчи партияны тургузар дээш демисел. Большевиктер партиязынын тургустунганы

Марксизм-ленинизм үндөинири-нин школазына бо темага ийн шак-ты доңдуула лекция, ийн шактыг теоретиктиг чутаалажылга көрдү-ген.

Бо темадан мындг айтырыларын шилеп чутаалаа эки: 1. Марксизм хөгжүдөинин ленинчи үе-чадазы. Народицизмге болгаш «ажык марк-сизм» ууур Ленинни демисели. «Ажыктын агыны хостаары дээш демиселдин петербург ажилдинин» ужу-дузасы; 2. Марксисчи партия-ны тургузарын ленинчи планы. Ленинчи «Искра» болгаш «Чүнү кылыр?» деп номун төгүлүт ужу-дузасы; 3. РСДРП-нин II съез-дин болгаш оон төгүлүт ужу-дуза-зы. II съездин соода меншечик-терин чарылашыкчы чорутуга ууур большевиктерин демисели.

Теманы тайлыбырларын, Россия-нын ажалын агынынын политика-лы партиянын тургузуп турган үе-нин боттук байдалдарын тодары-лаан агаалаш, партияны тургузар дээш демисел болза, капитализм им-периализмни үе-чаазыны кирген, ажалын шмачешкинин хун ай-тырынга пролетариат революция-ны тургузуп турган уеде албааран дараан демгелдери чутуга. Марк-сисчи партиянын тургустуну не-геп оруунун бергелерин тайлыбыр-ла-ышаа, партияны тургузарында В. И. Ленинни шытаргалгай ролюн көргүзөр. Марксизм хөгжүдөинин ленинчи үе-чаазынын эгелин чутаа-лап тура, оон кол утка-шынары эр-темниг социализмни теориязын ажалын шмачешкини-биле каты-штырында болуп турганын дем-гелдери чутуга.

Либерал народниктерин база «ажык марксизм» идея талазы-биле чылча шаарына. Ленинни шийтирлеп ролюн көргүсүшпаш, оларын чылча шааппан турда марк-сисчи партияны тургузар арга чок турганын айтса чогуучалыг. Влади-мир Ильич бодунун баштайгы ажил-дарында-ла оларын үзө-бозалла-рынын үндөин чогуу төгүтүн бот-тук байдалдарына даянган, мерг-жидилин-биле көргүсөң.

В. И. Ленин «Улус чонун «өлүк-тер» деп чүд база олар социал-де-мократтарга ууур канчаар чаалажып турарай?» деп шылтарангай ажи-лына революшч марксизмнин ми-ровозренешин, төгүтүн материали-стик билгирини ужу-дузасын деге-регтей тайлыбырлаан. Народниктер-нин экономиктиг үзө-бозалла-ры чылча шаан, политиктиг програм-мазын бугу тала-биле ынгыны шүтүм-чүлөн. Оон мйай, Россиянын ажил-чын агынынын төгүлүт оруу, кол сорулгалары тодараттыган, ажил-чын агыны биле тараачыннарын ре-волюшч эвилдинин дугайында идея-ны ааа эң баштай ийн үндүрүп болгаш үндөшкөн.

Ленинни «ажык марксизмге» ууур демиселин тайлыбырлап тура, оон ажал марксисчери либерал тур-гузарына марксизмнин ревизиала-п турар идеолоттары деп сойлап иле-реткенин, «ажык марксизм» буржуа-литературада марксизмнин дөзөш-кенин болуп деп характеристикала-ан көргүзөр алаар.

Бо айтырылганы өөренип тура «Владимир Ильич Ленин. Биогра-фия» деп ному, Г. М. Кржижанов-скийниң «Улут Ленин» деп брошюра-

зын, СЭКП-нин Программанын чо-гуур чүддөрин ажилга-лаа эки. Ленинни народниктерге болгаш «ажык марксизмге» ууур демисели марксисчери партияларга бо хунерде-даа чутуга ужу-дузасын дараан оналал демгелдери чутуга.

«Ажыктын агыны хостаары дээш демиселдин петербург эвилдинин» дугайын чутаалажып турган, про-пагандист кичи, В. И. Ленинни на-родниктерге болгаш «ажык маркс-сизмге» ууур демисели чорутуп тура-ла, партия тургузар талазы-биле ор-ганиза-акчы ууур ажалын чорутуп турганын чутаалаар алаар. 1895 чылдын кузунунда Петербургтун 20 хире марксисчи бөлүмнени ол кат-тыштырган, нийти хоорайнын социал-демократтыг организа-акчы тургускаш, ынчаар адаан. Эвилдинин ажал-чорудулганын ап көөрге, ажалын шмачешкиниге даянган революшч партиянын баштайгы чу-гула эге-үрези болуп турар. «Ле-нисинин эвилди» Россияга марксизмни идеяларын кызын бөлүмнере пропагандаларын-дан ажалын агынын иштинге кал-баа-биле агитастарынче бир дугаар-ла шилчип агаалаш, ажалчыларын экономиктиг негелдери самодер-жавиеге ууур политиктиг демисел-биле холбап турган. «Демиселдин эвилдинин» дугайында байлак мате-риал «В. И. Ленинни дугайын» сактымышкынаар деп ному бар.

Теманын бирги айтырымын «СЭКП төгүзү» деп, 1964 чылда

унген ном хевирлиг пособиени ажил-лаарын сумелер турар.

Ийиги айтырыгын тайлыбырлап тура, I съездинин сөөлүндө РСДРП-ни организа-акчыларга байдалды тодаргай көрө эки. Ленинни айт-каны-биле алырга, I съездин чыл-дыгында Россиянын социал-демократиянын хөгжүдөинин ийиги үеи төгөн, а съезд сөөлүндө, ушкү уеи—идейлиг ундарашкын-нын, сандараашкыннын болгаш чай-гылышкыннын үеи эгелден. Мын-дыг улаанышкыннын ээлери «эко-номистер» турган.

«Экономизм» орус социал-демо-кратия иштинге бирги оппортуни-стик, чөптөрөжикчи улаанышкын турган, ынчанаш В. И. Ленин олар-биле энтөп чок демиселди чорутуп. «Экономизм» делегит оппортуни-стик орус черде бир хевир деп көрүп турганын демгелдери эрге-жок чутуга. «Экономизм» чылча шааппаанда, Россияга марксисчи пар-тияны тургузары бодунамы турган.

Пенсия дугайында хоойлуда чаа чүүл

Бистин
консултациявыс

1956 чылда хамаатыларга күрүне пенсияларын тыпсыр дугайында хоойлу үндүргөн соода бистин чуртуушта ажалчы чоңнары пенсия-биле хандылар чорук улам экижээп. Ол хоойлуга өөлүгү үчүн чамалык калыпталар болгаш немелдегер болган. Ош тараптан херекчиз болза, «бирги болгаш ийги группанын инвалиттеринге, азыралдыкчылар чидирген өг-бүлелеринге кезигүүнөргө тыпсыр пенсияны эң бичи чамалык ул-таттыр дугайында» СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун 1964 чылдын декабрь 31-де хүдэп алган Чарлык болуп, Ол Чарлык хамааты-ларнын күрүне пенсияны экижээ-ринге канчаар-даа аажок улут үжү-дузалыг болган.

Чарлык ёзугаар шериг албанын эртрир турар анаа дайынчы, сержант болгаш старшина составын кижилери Төрөн чуртун камгалап тургаш балыгынып, кемел-кергезе азы шериг хүдээлгезин эртрир тур-гаш, ажал кылар аргазын чидирип, I-II группанын инвалит болганда, ажаа тыпсыр пенсияны бичи хемчээ-ли бо чылдык май I-ден эгелеп өскөн. Ош өске чылдагынып пенсия-нерлеринге күрүненип тыпсыр пен-сияны эң бичи хемчээли 1964 чыл-дын октябрь 1-ден эгелеп өөр.

Ол Чарлык ёзугаар ажалчылар болгаш албан-хаакчыларын база шериг албанын эртрир турар анаа дайынчы, сержант болгаш старшина составын кижилерин иштинде бири группаны бүтү инвалиттеринге тыпсыр пенсияны эң бичи хемчээли айда 50 рубльден кудулаас.

Ийги группанын инвалиттерин алып пенсияны эң бичи хемчээли оларын инвалит болган чылдагы-нып хамаарыш. Шериг хүдээл-гезин эртрир турар анаа дайынчы, сержант болгаш старшина составы СССР-ни камгалап тургаш балыгы-нан, кемел-кергезе азы боудун шериг хүдээлгезин эртрир тургаш база фронтта тургаш, ийги группанын инвалит болганда, оларын алып пенсияны эң бичи хемчээ 35 рубль болуп, күш-ажыл кылып тур-гаш кемел-кергезе болза, тускай мергежил-биле хамаарышкан аары-дан аараш, ийги группанын инва-лит болган ажалчы, албан-хаакчы-ларга тыпсыр пенсияны эң бичи хемчээли база-ла 35 рубль.

Шериг хүдээлгезин күсүлдеринге хамаарышкан таварылга оозал-ондактан кемел-кергезе азы аараш, ажал кылар аргазын чидирип, ийги группанын инвалит болганда, ош айда алып пенсияны эң бичи хемчээ 30 рубльден доктааткан.

а) азыралдыкчылар чидирген өг-бү-ленин иштинде күш-ажыл кылып шы-даас үш болгаш оон хей кижилерге айда пенсияны эң бичи хемчээли 50 рубль чедер;

б) өг-бүлде ийи азы оон хей күш-ажыл кылып шыдаас кижиге барда, айда пенсияны эң бичи түнү 30 рубль болуп;

в) өг-бүленин иштинде күш-ажыл кылып шыдаас кижиге барда, айда 21 рубль чедер пенсия тыпсыр. Хамаатыларга тыпсыр пенсиялар-нын эң бичи хемчээлини өскөн-биле оларга оон мурунда тыпсыр пенсияларын социал хандырылга ор-ганнары эде санап бээр ужурут. Ы-чангааш ам оон пенсияны эң бичи хемчээли куду болган таварылгада чорудар. Ол эде санаалга мындай байдалдары өөренип көөрү эң бичи чү-гуза.

Бирээде, шериглерин иштинде инвалит болган кижиге пенсияны эң бичи хемчээли оон немелдегер болгаш шериг дужал дээр өскүргөн хемчээли санааска) амгы Чарлык ёзугаар доктааткан эң бичи хемчээ-ли кудулап турар болза эде санаа-шкын кылар.

Ажалчылар болгаш албан-хаак-чыларын иштинде инвалиттерге база азыралдыкчылар чидирген өг-бү-ле кезигүүнөргө пенсияны оон му-рунда санап турар үдө оларга пен-сия тыпсыр шалкынны ийги түн-кү (немелде-биле калы) амгы док-тааткан эң бичи хемчээли куду бол-ганда эде санаашкын чорудар.

Ийде, көдөз чедер доктаамал чурт-тап турар база көдөз ажал-агы-биле харылаалып дээр пенсия тыпсыр пенсияларын эң бичи хемчээли Чарлык ёзугаар доктааткан эң бичи хемчээли 85 ху-дундан куду болганда эде санааш-кын чорудар.

Ычангааш бири группанын инва-лит шериг кижилерге бир эвес ам алып пенсияны эң бичи хемчээли не-мелде болгаш дужал дээр өскүргөн санааска) 50 рубльден куду болза эде санаалгын чорудар. Ша-ла ындар инвалитке пенсияны көдө-з чедер доктаамал чурттап турар, кө-дөз ажал-агы-биле харылаалып дээр тыпсыр пенсияны эң бичи хемчээли (кайды-да немелде чекте) 42 рубль 50 коп куду болза эде са-наашкын чорудар.

г) бир эвес күш-ажыл кылып шы-даас кижиге барда, айда пенсияны эң бичи түнү 30 рубльден куду шалкыга санап тып-сыр.

д) бир эвес ажал стажы чедер бири группанын инвалитинге база азыралдыкчылар чидирген өг-бү-ле кезигүүнөргө пенсияны оон му-рунда санап турар үдө оларга пен-сия тыпсыр шалкынны ийги түн-кү (немелде-биле калы) амгы док-тааткан эң бичи хемчээли куду бол-ганда эде санаашкын чорудар.

е) бир эвес ажал стажы дээр ты-псыр эде санаарында хамаарыш турар пенсияларын Чарлык ёзугаар доктааткан эң бичи хемчээли-биле бер ажал стажыга пропорциональ-ды санап чорудар.

Пенсияларын эде санаарын чамалык чижелерге тайылбырлап көрө-лөп. Ала-чурттуу дайыннын үзүндө балыгынан, бири группанын инва-лит болган сержант Кыргызка шеригте келдеринин мурунда алып турган шалкынны барымаалап пен-сияны 48 рубльден доктааткан. Ош пенсияны эң бичи хемчээли кы-рылга азырал дээр 15 хуу база сержант азылга 10 хуу немелде берип. Ычангааш пенсияны түнү 60 рубль 32 коп болуп.

Бо таварылгада сержант Кыргы-стан пенсияны эң бичи хемчээли 50 рубльден хей болуп турар. Ычангааш сержант Кыргызстан пенсияны эң бичи хемчээли 50 рубльден куду (48 рубль) болуп турар. Ы-чангааш ам оон пенсияны эң бичи хемчээли 50 рубльге 7 рубль 50 копке азырал дээр немелде (50 рубльден 15 хуу), сержант алып дээр немелде 5 рубль 75 копке (57 рубль 50 копке) 10 хуу). Оон түнүндө сержант Кыргыз ам 63 рубль 25 ко-пек пенсия алып-дур.

(50 рубль+7 рубль 50 коп+5 рубль 75 коп=63 рубль 25 коп).

Ийги чижел. Нийти аарылардан ааран соода ажалчы Толошук ийги группанын инвалит тыпсыр. Ош ортук шалкынны үндө-лөш. 29 рубль 25 коп пенсияны ты-псыр. Ажал кылып турар инва-лит Толошук азыралында бир ки-жи болган дээр пенсияны 10 хуу немелде берген (азы 2 рубль 93 коп). Ычангааш оон пенсияны эң бичи хемчээли түнү 32 р. 18 коп, (29 р. 25 коп +2 р. 93 коп=32 р. 18 коп.) азы ол группанын инвалиттеринге Чарлык

ёзугаар доктааткан эң бичи хемчээ-ли (30 рубльден) хей болган. Ы-чангааш ажалчы Толошук пенсия-ны эде санаашкында хамаарышпас ужурут.

Ушкү чижел. Техник өөреникчи Сайын-оол бүдүрүгө практиказын эр-тип турар үдө оозал-ондак таварылга болганын I группанын инвалит болган. Техникумга кирер мурунда ол каа-даа ажалдаган турган. Көдө-з чедер доктаамал чурттап турган, көдөз ажал-агы-биле харылаалып дээр анаа доктааткан хемчээл ёзу-гаар 30 рубль 60 копке тыпсыр. 1965 чылдын октябрыдан эгелеп оон пенсияны 42 рубль 50 коп болуп.

База бир чижел. Ажалчы Шериг-оол ажал үзүндө бири группанын инвалит болган. Инвалит болганы дээр доду пенсияны санап тыпсы-рында оон назарында хамаарыш-тыр 16 жыл ажал стажы негеттир-ген. Оон ажал стажы 12 жыл. Ычангааш орта доду эвес ажал стажыны пен-сияны 100 рубль шалкынга ха-маарыштыр 35 рубль 63 копке ты-псыр. (Оон доду пенсияны 75 хуузу 47 рубль 50 коп). Октябр 1-ден эгелеп Шериг-оолдун пенсияны 37 рубль 50 коп. (Чарлык ёзугаар пенсияны эң бичи хемчээли 50 рубльден 75 хуузу) болуп.

Пенсия дугайында хоойлуда сөөгү үдө оон ажал чамалык өскүргөдөгү кириген, СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун 1965 чылдын март 6-да Чарлык ёзугаар Ала-чурттуу Улут дайыннын кижикчилери ажалдап турар III-кү группанын инвалиттеринге пенсия тыпсыр турган. Таварылга байдалга тургускан. Ол чарлык 1965 чылдын май 1-ден эгелеп амдыралга боттанып эгелэп. Ала-чурттуу Улут дайыннын I-II-ги группанын ажалдап турар инвалит-терин оларын пенсияны алып турар шалкынны эвээш-көвейи барымаала-лааган доду-биле төлөп берип тур-ар.

Моон мурунда Ала-чурттуу Улут дайыннын III группанын инвалит-теринге пенсияны төлөрдө ажалдап тургаш алып турар шалкынны пен-сияны кады пенсия алып мурунда алып турган. Ала-чурттуу Улут дайыннын ажалдап турар инвалит-теринге ол доду хемчээ артык. Ычангааш ол инвалиттерге пен-сияны төлөп турар бүгү таварылга-ларга тыпсыр пенсияны 50 хуу-дундан болгаш Чарлык ажалчы пенсияны эң бичи хемчээли эвээ-жетес. Ол эдөргө амгы үдө ажал-дап турар III-кү группанын ол инва-литтерин айда алып пенсияны 21 рубльден кудулап. Бир эвес ол

инвалит көдөз чедер доктаамал чурт-тап, көдөз ажал-агы-биле харылаа-лыг болза айда пенсияны 17 рубль 80 копке кудулап.

Чижээ. Ала-чурттуу Улут дайын-нын III-кү группанын инвалит шеригте келдер мурунда 90 рубль шалкынны турган. Орта 31 рубльден пенсияны тыпсыр. Ол ам-даа ажалдап турар, май айда оон шал-кынны 65 рубль, июль айда—80 рубль айда—105 рубль болган.

Май айда ол инвалит пенсияны биле шалкын кады пенсия тыпсыр шалкынны 6 рубль ажал турар. Ычангааш оон пенсияны майда ол түнгө эвээжээр (31 рубль—6 р.—25 рубль).

Июль айда ол инвалит пенсия ты-псыр шалкынны чүгө 10 рубль эвээшти ажалдап алган. Мурунда-гы дээр ёзугаар ол инвалит 15 рубль 50 копке алып (31 рубль пенсияны 50 хуузу). Чаа дээр ёзугаар июль айда ол 21 рубльден пенсияны алып.

Июль айда ол инвалит ажалда-дап алган ажаа пенсия санап ты-псыр шалкынны хей болуп тур-ар. Ычангааш чаа дээрүм-биле пенсияны эң бичи хемчээлине бичелтес болганда, инвалит 21 рубльден пенсияны алып.

Күрүнең көдөз ажал-агы чедер-леринде үргүлчү ажалдап турар бүгү пенсионерлерге алып турар шалкын-барымаалааган пенсияны доду-биле төлөп берип турар.

Пенсия дугайында хоойлуда база бир чаа чүүл болза, СССР-нин Мин-истрлер Чөвүлениниң «1965 чылдын апрель 1-де «Черлерин союзтарга болгаш бүдүрүгө черлеринге шалкы-ды берген колхозтарын кезигүүнө турган колхоздарын пенсия-биле хандылар дугайында доктаалды ба-за хүдөп алган. Ол доктаал ёзугаар черин союзтарга болгаш бүдүрүгө, черге шалкын берген колхозтарын кезигүүнө турган кижилерге 1965 чылдын июль 1-ден эгелеп назары-кырааны, инвалит болгаш азыралды-кызын чидирген дээр пенсияларын оларга тыпсыр турар. Ыйгыр пен-сияларын нормазы болгаш тыпсыр чуртун колхоз кезигүүнөргө бол-гаш оларын өг-бүлелеринге кезигүү-неринге пенсия тыпсыр дугайында СССР-нин Министрлер Чөвүлениниң 1964 чылдын октябрь 17-де башылап дуртуп ёзугаар тыпсыр берип турар. Уш кижилерге ажалчы пенсияларын колхозчуларга пенсия болгаш посо-бие тыпсырына комиссиялар тып-сыр турар.

С. КИРОВ, көдөз ажал-агы болгаш белеткер ажалдыкчыларын профэвиле обкомунун даргазы.

Эки шынарлыг аш-чем бүдүреринин, бир үндөзүн—ажылдап кылып кал материалды физика-химия составын доду-биле ты-пыр болуп.

Кызылдың сүт заводунун ажалчыларын хоорайкыларга эки шы-нарлыг, амдыныг сүт продуктуларын берип турар.

Сүт продуктуларын калбап көрөлөп цегиниң мастери А. В. ЧЕРБАКОВА сүтүн химия составын тывар дээр, анализ кылып турган үзүндө бисти фотокорреспондентис С. Февистов тыр-тыган.

Надрларны бодунга белеткээр

Өвүр районун «Торгалыг» колхо-зунун баштаар чери мал ажалында чамалык тускай эртемин надрларны бодунга белеткен ап болуп аргалыг турган-да ош кылбайн турар. Мааза хей-даа эвес, чүгө ийи чижелти көргүзүп болуп.

Мал тарып боозадыр ажалга док-таамал ажалдаар кижилерин колхоз өөредип албайн турарында ол ажал чыл бую куду шынарлыг артып тур-ар. Оон уламандан бо чылым колхоз төрүдө чөгүр малдан 179 бызыны, 2163 хураанын чедер албан. Тарып боозалганын техниктерин ко-лоотун бодунга өөредип алырын ар-газы бар.

Оон ийи, колхоз мынчага чедер хойжы бригадалар айы-биле хамаан чок, ооза колхозка дук ылап сор-таар чангыс кижиге берип өөредип ал-баан. Колхозта дүктүн шынарын ыла-гал тодаралыг турары чедер. 1964 чылда 70 тонна 496 кг дүктү күрү-неге саткан, оон 206 мүн 267 рубль алган болза, 1965 чылда 69 тонна 200 кг дүк саткан, 221 мүн

314 рубль алган; азы эрткен чылым бир килограмм дүктүн өртө 2,9 рубль турган болза, бо чылым 3,2 рубль болган.

Бо чылым ол дүктү күрүнеге ду-жаары-биле ийи зоотехникти коман-дировкага чарыдаан ажаа 600 рубль чедер. Дүктен кирген ортуга бо чылым көүдөң-не. Мынча-даа ийи зоотехникти ийи ай хире уенин иштинде барык өске ажал кылба-нын бодап көрө чөгүр. Дук ылап сор-таар, дужаар тускай кижилерин өөредип алган болза чүгө ындыг боор ийи.

Сезондуг ажалдаар өрткөн соода ол кижилерин канчаары деп айты-рып турар кээр. Кыргыда дээрден башка, тарып боозадылга колхозда үзүктөлбөс, инектерин кайы-даа үдө төрүтү кылдыр тарып дээр бол-гай. Ычангааш ол кижилерин хос-тук үдөлдө мал эмирлеринге дуза-лаар санитарлар кылдыр ажаллап болтурун аргазы бар деп бодаар мен.

М. ДАГБА, зоотехник.

Бир дөмей идеалдар

СССР-нин Даштык херектер министри А. А. Громыко Гавана радиону даштыктыр чүвө чуга-лаан. Совет уластан, Совет Эпи-делин Коммунистти партизан-дан, Совет чакатан эң-не ийи байыры куба акы-дунчаларга ол даштыккан.

Совет Эвилели биле Куба ажаа-ла чаагай өнүктүр эвес-тир, бистин чурттарыныкы аразында харылааларга чаагай тура-сору, революшү эп-сеткил каттышты-рылган, бауду интернациона-лизм синдиккен деп, А. А. Громы-ко онзалап демделген. Совет ки-жилерге куба кижилер—аңгы та-лазы-биле акы-дунчалар-дыр. Со-вет Эвилелинде болгаш революшю-чук Куба бир дөмей идеалдар, Маркстың—Ленинниң улут өө-редилин тилкелеринге нийти бузу-рей бар.

Ычангааш совет болгаш куба уластарын найыралык бижыг үндөзүн кым-даа чайгыдырып шыдаас деп, бистин дайынна-рымыска чугаалап турар бис.

АКШ баштаан империалистер-ни дегелер социализминин че-дишкенини, национал-хосталта-дыг революшюларын калба-рышкыны, капиталисттиг чурт-тарда ажалчы алгынны органи-застыг чорунун өздөзү коргу-

дуп турар деп, А. А. Громыко чу-гаалаан. Америк империалистер агрессияны дузазы-биле база өске чурттарын болгаш уластарын иштики херектерин чешектиг холгаараларын аргазы-биле ол депшигелер чорудулганы ара доктаадырып шенеп турар. Куба-нын, Вьетнамын, Доминикан Республиканын болгаш өске-даа чурттарын, чижээден ош көрүп турар бис. Дегелер байдалын бо-дал чок нарыккадырыдан өске, империалистер оортан боттарына ажитыг чуну-даа чедип алба-тар. Ам мырында өске үдө бол-дур ийи, ычангааш дегелер бо-лушкунунары оларга чачыртпас.

Вьетнама америк агрессияны Совет Эвилели шиптирлиг бу-руу шаар турар. Баттышкан Штаттарын агрессияны ойтур шаарда Вьетнамын Демократ-тык Республиканын дузаы чедир-кеп келген болгаш мөөн сон-гаар-да дузалар бис деп, СССР-нин Даштык херектер министри меделген.

Совет Эвилели, бистин Комму-нистти партиявыс тайбынын күштери империалисттиг агрессия-ны болгаш дайынны күштерин-ден хей катал ажал дээрин барымаалап турар деп, А. А. Гро-мыко онзалап демделген. Соруд-

га чүл дээр, тайбын талаа-кчыларын сырый каттыштары, тайбынче уластарын тура-сору чангыс аял кылдыр катты-штары, боттарынын аргаларын медеп билип алырду уластарга дузалары болуп. Коммунизмни болгаш социализмин тургузуп ту-руп уластар бек келүүлүшкү-биле сорул кирген. Олар келер үзүндө бузууралды көрүп турар, мынчагы салгынан сорулгал-рын чедип ап билерлер.

Куба чеге оон бодунга көргөс-кен чылыг хүдөп алышкын дээр өөрү четтиргенин А. А. Гро-мыко чугаагынын түнүндө илгерилеэн. Солун, ажитыг ужуражышкынына болгаш бе-седалары кылдырыс деп, ол чу-гаалаан. Бот-бодунга бузууралды чорук синдиккен ол ак-кара чок, эш-хуузуун биседаларга сет-киливи ханган. Совет Эвилели биле Куба акы-дунма найыралды бижылар, бистин кады ажалда-жыласты улам-на ханы болгаш хей талаагы кылар деп, бир дө-мей чүткүлдү.

Куба улус, Фидель Кастро баш-таан Кубанын Коммунистти пар-тиясы социализм тургузушкуну-нун алдарыг орунуга чаа-чаа че-дишкенин тургускан А. А. Громыко күзөп.

Ушкү арын

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕР, ДАМЧЫДЫН ТУР

АКЫ-ДУҢМА СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДА

БОТ-БОДУНГА ЭКОНОМИКТИГ ДУЗАЛАЖЫЛГА ЧӨВҮЛЕНИНДЕ

Бот-бодунга Экономиктиг дузаалажылга Чөвүлениниң аш-чем үлөтүр талазы-биле доктаамал комиссияны элдегелер хуралы Софийа болуп эркен. Эртен уенин дургузда коммисияны ажал-чорудулагынын түнелдерин үндүргөн болгаш 1966 чылда ажал-панын хүдөп алган.

1966—1967 чылдарда Бот-бодунга Экономиктиг дузаалажылга Чөвүлениниң кезигүүнө чурттарын аш-чем үлөтүрүп хожудерин планларын таварыштыр чорудар талазы-биле ажалчы улут кичээт-терин комиссия көрүндүргөн. Келер ийи чылдарда аш-чем үлөтүр-нүн талазы-биле эртен-шынча ажалчылар таварыштыр чорудары-нын планын база чүдүдүзүпүп хүдөп алган.

НАЙЫРАЛЧЫ БАЙДАЛГА Социалисттиг чурттарын кайы эгелелеринин удуруткучулары-ны Булаштыг болган конференцияны бодунун ажалын дооскан. Ол конференция Болгарияны, Чехословакияны, Югославияны, Кубаны, Польшаны, ГДР-ни, Румынияны болгаш Совет Эвилели-нин төлөкчелери кирешкен. Конференция найыралчы байдалга болуп эркен.

ЧЕХОСЛОВАК-РУМЫН КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА Эртес-техниктиг кады ажалдажылга талазы-биле чехословак-рум-ин комиссияны Прагага болган элдегелер хуралы СССР биле Румынияны аразында эртен-техниктиг кады ажалдажылга дугайында протоколга ат салгыны-биле доозулган.

Протоколду ёзугаар ийи чурттар химия, энергетика, машина ту-дуу, чик уластур, кааа ажал-агы болгаш экономикалык өске-даа ажалчылар талазы-биле эртен-техниктиг кезишкенин дур-жулагын солжур. Техниктиг документацияны болгаш тускай эр-темигелерин солжурин протоколда база баш бурунгаар көргөн.

ЮГОСЛАВ МЕДИКТИКНИН ШУУЛГАНЫ Югославияны медицина нителдеринин Эвилелиниң пленуму бодунун ажалын Белградга эгелен. Пленумун киржикчилер ке-лр үдө эвилелин сорулгалары, а ол мыкаш медицина ажалдык-чыларын специализацияны айтыргаларын чугаажап турар.

Ам Югославияда улустун кадынын камгалагында 15 мүн эми-лер ажалдап турар. Ол болза 20 чылдарын мурунда турганындан беш катал хей дээр ол. Бир эвес 1939 чылда чурттуг эмнелеринге нитизин-биле 39 мундан эвээш орунуар санаттыгын турган болза, ам оларын саны 105 мундан ашкан.

БОЛГАРИЯДА АМЫДЫРАЛ ХАНДЫРЫЛГА Болгарияда амдырал хандырылга комбинаттары улут сурагыг болуп турар. Ол комбинаттар чүгө хоорайларда эвес, харын база кө-дөз черлерде ажалдап турар. Чүгө сөөгү дөрт чылдарда бешти 240 ындыг бүдүрүгелер ажалдаагы кирген. Язы-буру ателер, мастер-скаялар, күш-ажыл бүдүрүгө кооперациянын системадары чоңу-хандырып турар.

Комбинаттарын чалында тургускан көжүп чорур бригадалар калбаа-биле илээрзөн. Олар көдөз болгаш ажалчы суурларга барып, бажын херекселерин ол черинге септеп турарлар.

МОСКВА. «Химия—үлөтүрдө туудуга болгаш транспортта» деп делегелер дегелгези күскээр чайын Москвага болуп эркен.

ЧУРУКТА: мөнгөн кижилер СССР-ниң павильонунда ажал-шөлө тургускан «Дүжүт» дээр гербицид-аммиан машиназы-биле таныйып турлар. «Дүжүт» дээр машина шан дургузунда 85 гек-тар шөлөгө химишчилелерин ундуруп шыдаар.

Фот. А. Номковтуу.

СЭТА-нын фотокорреспондентис.

1965 ч. октябрь 27

Цейлон чазактын дүжерин оппозиция негеп турар

КОЛОМБО. (СЭТА). Оппозицияны удуруткучулары чааага бузуурес дугайында айтыргын пейлон парла-ментинин төлөкчелер палата-зынга көрдүрүл-биле кирген. Даштык уш нефть компаниялары-биле дутурулгаларын бодунун чар-тан фактын парламентиң болгаш

ТОКЮ. (СЭТА). Мурнуу Көрейзе америк шериг командыла мурнуу керей шеригин эргезинге атомуг чепсекти шалкынды бээр дугайында шиптирин хүдөп алган. Ол дугай-ында «Асахи» солунун корреспон-дентис Обата Мурнуу Көрейин кам-галад министри Ким Сон Ынын ме-

пейлон уластан чажырган деп казак-чы олар буруудуап турар.

Оппозиция удуруткучулары ме-делелинде айтып турар болза, на-ционалистаан эт-көргөң дээр ол компанияларга төдөр телекрия улау-биле көүдөдирин чажыт дуту-

жугалар баш бурунгаар көрүп ту-рар. Цейлонну иштиги рыногуче калбаа-биле шургуп кирер органы чажыт дутурулгалар компаниялар-га берип турар, ол чорук чурттуг на-ционал эрге-ажыктырынга, млангы оон нефть үлөтүрүнө улут когарал-ды чедирер.

Чалчаларга атомуг чепсек

дегелдин барымаалааш, Сеулдан ындаган турар. Мурнуу Көрейниң Мурнуу Вьетнам чоруктан дайын-чы кезектерин күчүзүн додурла-ры-биле атомуг чепсекти уш бете-реларын америк командыла шил-

чидип бээр чүвө деп, мурнуу-көрей министри меделген.

Америк шериг командылаанын төлөкчелерин Пентагонун ол бола-дын бадтыкан дээрин корреспон-дент меделген.

ШЫН

АГДАА УГБАЙ

Агдаа Шоочаева чаңчылкан аайы-биле эртеңки отуп келген. Ажылдап келер хевин келе калган, келсе бөлөктөп алган чечин чылып, чечилеп алган, ачылыч чоруп каан. Кудумчузе үнүп келгире, шутулаан дег күштүг хат күскү карыгы дүңгө бичин-даа амыр-дыш берей, кудумчуларын хамык ыжын амыр-дыш силгивипти. Сооту-даа кончут болган. Бурунгаар кылаштанас, харлыктар шаап турар. Чыгып, чырык интернат-тын эжини алып кире бэрге, сымналып мглаан хат ама-ча чылып калган. Артында-ла чыгыш дээр.

Интернатта амыр-шолон улаан өөреникчилерге шаптыкта-ла баштай деген көрүлүп, чунан өрөздөп чүп доо-у-ка. Ол арзында сөстөгү ча-гылыг, школа танымал дүргө-ни чүктөпкө кире келген.

— Оо, бө өрөздөргө кылаштып каан ыжыгың чүп, кызым. Дүргө-ниңиң-даа. Ам бо хамык амы-гол олдугуңу чүп кылар, чаңга-ш келер сен бе?

— Чана мадап турар чей кай-даа боор. Коридорун, өске-даа хамык өрөздөргө эжиниңиң, соңгаларын шуштуу чүп, чүл-гү аштай мен.

Ашак соңгаларга чоңкушуп барып көрүлүштү: — Мен чүп-даа тыппадым, кызым. Ашак чепе-си ол бе?

— Ынчаар хынаарыңга бий-дир эвес. Кор даан, мынаар хы-наар чор — дээр, салазым-чы башы-биле соңгаларын чүлгү-түткүлө. Дооңу салаа бажы-ла келди, көрдүң бе? Ол хамаан-чок экинчилер ач төвө-биле чүл-гү хынаар болгай-ла, аким. Си-лер бажыңыңга хунуң-де амыр-шөвөр хынаар хынап ту-руңар аа?

— Шынап-ла, тура четкенде аштаар, тура чептенде аштавас кулугуларын... ач халаалым чо-лаа болза ыңчаар хынап турайн арам.

— Бичиң-даа дооңу бар болза, хирлг деп санаар-ла болгай.

Ону удуртууга болдуруп ажыл-дас болза, ары-шөвөр шынаар баксырал, ажылдың шынаар ку-дулар болгай. Ынчагаш үргү-гү чутган, чүлгөң турары негет-ти-нер.

— Бо ажылга бо хире негелде-лиг, кижин сен-не шыдажыр-дыр сен ийин, кызым. Аттың-даа кы-зымак төл-дүр ийин бо. Эжи-к-дүңгү-даа артырбас аштаар. Че, сени ажылдаң чардыктырар, сугу-гү чоңка пууга олурар бер-дир бе — дээр ашак үнө берген.

Агдаа угбай Чоюн-Хемчик ра-йонун Хайыракан 8 чыл школа-зынга ажылда-ла 16 чыл болуп турар. Он чылда улаштыр хеп чүп келген. Өөреникчилерин не-дээр саамыда солуп келер ишти-ки ак хеп аймаан хол-биле чүп четтигип турган. Ол оолдар, уру-галарын хептерин бижып, даарап берип келген. Ынча интернат-тың ашакчылары өрөздөргө ашта-ган эки чорутпас, санитария, ги-гиенаның негелдериңге дууш-тур ажылдап шыдааныңың хара-зында ажылдаң ха-лашканың. Школань дирекция-зы интернат ажылды кып чогу-тур негелдериңге тургузуп шыдаар дээр-зин коллективтгү сумеллеп, хандыр өөренип, ол ажылды Сат Агдаага даскан. Бөдүүн ажыл-дың негелдериңге дасканың, хан-дың чамалың дасканың, хан-дың чамалың дасканың дидим болганың ол ажылга бо хун-дир чедир 6 чыл улаштыр ак сеткилгиде ажылдап турары бо.

«Школань кидим-даа ажыл-дыга ажылдаарга алар амык эвээш, 27 рубль болуп чүп-ле болгай. Эскер ажылдаарың-даа бодалас дыкка-ла шыдамың уру-г бо дөс деп оң чамдык эш-өөрү чуталажыр турган. «Даараңыр турар уелеринде Агдаа амыктың ажылдыга идепкейлиг киржиң, ужу-к-бичик өөрөдөлгөңиң орган-застагың келген.

1941 чылдың күзүндө ажылчы чонунуң фронтуга чорудар дээр бөлө — аш-чөм, илди-хеп ай-маан дун-хун чоңка амыктар-бын-де аалдар кезип чыгып турган. Агдаа ол күзүн Кызылда даар-ны артыгы ажылдап, фронтуга

«ажымтыг», «чөптүг» деп сана-ваан.

Школань профессориле органи-зацияны бодуруге хуралыңга ыңчан ол бодуңу кыскажак са-намыңа кады ажылдап турар эш-териниң олча-ажык хараар чо-руун, оларын аттарын адап ту-руп, шыгыш шүгүмчүлөң. «Алар ажык эвээш, ажылды хей» дээр шың эвес бодалга алзып тура-рымда бистиң ажылчынырың-ыс Светлана Оолак, Сат Чангаа олар кылып турар ажылдыга ха-рысалга чок, шың сеткили-биле ажылдавас, тулар-тупас эрең-гел-еп, өзү барымдаалап турарында оларын кылган үлөсү экинжес-тир. Чыгып сеткелдес оларын майлаштып, чүлгүлаан өрөздө-лөп шынаар халык баай».

Оон шүгүмчүлөңгө киргенер-ниң арынары кызып, баш сугар чер тыппаан чүпө шыкш, азылда сыйды берген олурганнар. Агдаа-ның саналы башкылар, ажыл-чынар чөптүң, шынымың дет-кип, өске-даа четтестериң сойга-ла илереткенер.

Оон ажыл-ишке, ылангыя даа-раныңга мергежилгиде чоруп, оон амырдалчы оруу-биле, ха-рын-даа совет уластуң уагу То-дун чуртун өртүгү чөлдөн камгаал алып дээр чаңгыс э-птиг, патриотчу чоруп-биле сырт хобашкан.

Түргөң амырдалчың ажыг-берге оруктарын чурттап эртең-кө-бүлөгө Сат Агдаа 1921 чылда төртүңгөн. Ачыш Шооча аш-тың хой-ниңиңиң ажыл-хараан экинжесинге шыңгы беринген чоруп уруунга эки салдары че-дирген. Ачыш Барымда Шек-пөргө, Таңдыга суму даргалар турар уелеринде Агдаа амыктың ажылдыга идепкейлиг киржиң, ужу-к-бичик өөрөдөлгөңиң орган-застагың келген.

1941 чылдың күзүндө ажылчы чонунуң фронтуга чорудар дээр бөлө — аш-чөм, илди-хеп ай-маан дун-хун чоңка амыктар-бын-де аалдар кезип чыгып турган. Агдаа ол күзүн Кызылда даар-ны артыгы ажылдап, фронтуга

чорудар шериг хевин дааражып турган. Эргэ хөвөңгиде чүлүлериң сөмөк, хөвөңгиде ал, чаа фуфай-каларын, бөртерин, хол жалта-рым, чулар, чүгөн аймаан даара-жып келген.

Хүндө 6 фуфайканы, 15 чүтениң бут машинамыңа даарал турган. Агдаа 1948 чылда чедир ажыл-дааш, ачазыңгы десетиниң-тудугу мергежилди өөрөңгө алган аайы-биле Элегестин, Чаа-Хөлдүн шко-лаларын тутчуп чоруп турган. Адашкылар 1950 чылда бедик ту-дуг амырдаң чыгып бергенер. Оларын өөрү адашкылар амы-зында чарылган-дыр» деп деди-деп турда, Агдаа мун-не тымың келген. Оон караанга шил дег кы-лаң ас дээр катал көстүп кел-ген. Ол чыккан черге — төп каан довурак кырыңа дүшкөш, ажыр-баан ол. Ачазыңгы бажы чүлүк ужуңга үскөн болган. Аар кең-дөңгөндө тулугу мергежилди Агдаа кагган.

Уруг-дарыгың ме-даа болза ол кежээки школань 4-кү клас-ын чедириниң дооскан. Бодуңуң билиң бедитишкан, чедип алы-кап турар күзүң бар. Ынчалза-даа эртем-билең бар эвес дээр хөвөгө алышкан. Эш-өөрү оон ажыл-ишке, өөрөдөлгөңгө тө-лөткөн деткиргө, бодуңдаң «че-гениң» келген бодуңдарың аи-на даан буруңгарал кырып, «ажыл-ишке» биле мергежилге буруңгар чүтүгүңгө сорук ки-рип, библиотеканың номнары бе-зи ал номчуп турар аларган. Ам ол Горькийиң «Аза» деп ро-маны салдыкпай номчуп турган. Авың мурнакы бодуң-биле, Пасадид револючу өзүшкүне-ри-биле чоруту тымжып, харың-даа бодуңуң партия кежигүңгө кирер дээр изиг күзелиңгиз өзүш-күң-биле оон дөмөйлөң.

Школань бөдүүн ишчизин коллектив хундулуп, чылдың-на шаңнал-макталды тыппып ту-ру — Агдаа Шоочаева Саттын хамаарышкан ажылдыга кызы-маан, уелериниң бедик уелер турары ол.

О. ОХЕМЧИК.

КУСКУ БАЗААР

Кызылдың кудумчуларында

Чурукта: Кызыл хоорайга болган бараан базарының үезинде.

Фото С. Феоктистову.

Орук-суур менди-чаагай

Каш-ла сөстөй тургустунга ду-жаал бижидип алгаш, хол үжү-ү салдырп, кекек даргалары кези-манна, удаваанда кады ажыл-дап турар эш-өөрү-биле чарын байырлашкан, хуралга эштериниң тууракалдыг белен хулээп алган. Ол бүгүнүң сөөлүндө—төртүнчү авто-ажыл-агы, байырлыг дээр хеп чоруккан.

Д. АНАН-ООЛ.

Саян-Тыва экспедиция

«Хүнүн чаа чүүлдер» деп бүгү эвилелдин докумен-талдыг киножурналының ээлчеглиг 39-ку дугаары чурт-тун киножурналында үнүп эгелзэн. Ону кинорежиссер Г. Бобров тургускан.

ГДР-ниң партия-чазак төлөөлериниң бистиң чуртувус-ка чоранынын дугайын «Найрал быжыгып турзун!» деп киночерк чугаалар турар. Бо киножурналга хөй черин СССР-ниң Эртеңер Академиянынын Саян-Тыва экспедициянынын Тыва АССР-ниң девискээринге эртем-шинчилел ажылдарын көргүзери элзэн. Саян-Шушенск ГЭС-тин тудуу дооступ турар уеде суг дүвү апаар Улуг-Хем унуун девискээринге археологтар эртем-шинчилел ажылдарын чорудуп турда, бурунгу үениң кижилериниң мөчү-сөөктериниң артыкчылары, дериг-херекселдери ты-ылган. Бо бүгүнү киножурналда көргүскөн.

Чуртун ажылык чоннары Ростов областа рис ажаап алышыканы, Амур хемде балык тудуушкунун, Джез-казганда чөс казып тып турар шахтерлерин, Дивногор-скийн уруглар садтарын, Загребте (Югославия) делег-ег ярмарказын, Москваның Ленин дагларында болган мотокросс маргылдааның база көөрлөр, Күрүне ширги-нин чамдык көргүзүлгөңиң көргүзери-биле киножурнал доостур.

В. БРАЙКОВСКАЯ.

Кызыгаар чок өөрүшкү

Мааң кадайым эди аарааш Ильяның амыктыгыңа чөдө бээр-ге, тинектолог Н. Новикова иени бу-лап алган. Божушкун берге бай-далга артык-биле иенин организми хан чептестеп баксыраан. Дүргөн дуза чедирери-биле бирги бөлүктүн ханы негеттине берген. Ол дораан радио ламчыштыр чарлапкан. Үр болбаанда ханы берип, дуза чедирер дээр зоотехник Н. Ларионова да-лаш-биле чедип келген. Чогутур хем-чег алдыңан. Иенин-даа, урунугуң-даа амы-тыны камгалаттыңан. Пеш-килер ам амчалан үнүп келген, эки чаагай.

Амырдалды берге уелеринде хол-дун сууңу, дуза чедирген совет ки-жилерге чоргаарланмас аржажк.

М. ТУПЕЙ.

Каа-Хем.

ЧАЗАЛГА

Октябрь 26-да үнгөн №253 (6270) солунуң 2-ги арнында «Ма-д-чынарның амырдал байдалы — чугула айтырыг» деп чүүлүн бирги абазының 2-ги одуруун «Бүдүн чар-тык Мун тонна» деп чаап номчуур.

Совет Армияга шериг хулээп-те-рин эрттирер. Төрзүн чуртунуң ыдыктыг кызыгалары камгалажыр ээлчег анык ажылдыгыңа тавар-жып келген бо.

Ийги автоажыл-агы! Бодуңуң ол коллективниң дугайын ол та-чеке катал бодол сактып келер чүе! Бети дээр-де Юрий Бело-горский дугайын кады ажылдап турган өөрү кажан-даа утпас. Бор-та ол ийи чыл бурунгаар чедип келген. Автомобиль башкаар эр-те-нин шымылазы артында-ла типо-графия саазынының чымы хевээр болган. Оон мурунда пассажир-лер АТК-зынга слесарыңан ийи чыл стажы база бар.

Улуг самовалга ажылда-саан күлөдиг кижин мен, ыңчагаш №2 АТК-га чедип келген мен — деп, Юрий ыңчаарда чугаалаан.

Коллективниң кежигүңгө-биле дораан-на өнүктөжү берген, үр болбаанда-ла анык эри оон бу-рун эргедиг кежигүңгү кылдыр са-най берген. Боду шыкш чымы өнүктүрери база тып алган.

Олдуң күзелиң өзүңгүр само-вал берип каан. «ЭИЛ-585» эр-ти-дэ болза, оолдун сеткилинге дык-таарышкан. Элеккей берген кекек-терин септеп алырыңа оон му-рунундагы слесарь практикамы ду-далаан. А долгандыр кайгамчык сеткил-сактыгың, дуза кадарыңа кел-диң-даа чажам дивес кижилер турган. Олар Юрийге үлөсөп чеп-тес дузыны берип, арга-сүмезин кадып турганнар. Ынчагаш авто-мобиль чаа чүе дег кылдыр сеп-теттине чеге.

Хун бурунун ажал нормазын оранык ажыр күсөдүп турар аларган. Ай санымың планыңг оонадаларың үргүлү 120—130 хуу күсөдүп келген.

Көздө омак-серек ол анык өнүктүсү шериг албанын чедип-ки-жилерин эрттиреринг бистер хамы бузурелдиг бис. Каш чыл болгаш база катал Тываның автооукра-нынга бо шимчирер, дыдыраш болду көрүп болор бис.

Орук-суур менди-чаагай, Юрий!

С. КРАСНОПЕРОВ.

Редактор Н. Н. НУДАНИ.

Чүс харлыг башкы

Пенсионер Агния Павлова Кизе төртүтүгөн хүнүн эртеринге-ге белеткенип турар. Ол улаваас 100 харлаар. Агния Павлова — Татар АССР-ниң школаарының алдарлыг башкысы. Чеже уруглар-ны өнүктүрүп дээр!

Агния Павлова 1865 чылдын декабрыда башкы кижиниң ө-бүлөсиге төртүтүгөн. Оон алазын өөреникчи чорал суратлыг револючу Вера Вигнер «Сайыш-сеткилдик күш-ажылы» деп номунга Казань хоорайны дораан кыстар институтунун башкыларының бе-дуктериниң ажылын уран арга-биле чуру көргүскөн. «Устүкү клас-сарың география башкысы Кизе эки башкыларың бирээш тур-ган» — деп, Вера Вигнер сактып бижзэн.

Агния Павлова алазынын оруун салгаан башкы болган. 1887 чылдан эгелеп төгү башкалган эгелзэн. Ол чыл—Казань универ-ситетинге студенттериниң револючу шимчезиниң алдарлыг чы-мы болгаш анык Ленинниң революстугу ажыл-чорудулганың эге-зи болган.

Башкы боду өренип турган. Француз, немец, латин, грек ды-ларын билер чоран. 1910 чылда херэжениниң дээр курузун дооскан. 1937 чылда Казань чогуңда Зеленодольск хоорайның хой-ниңиз А. П. Кизиниң башкы ажыл-чорудулганын 50 чыл оюн демдегел эрттирген. Оон соонда, удаваанда А. П. Кизнеге Күш-ажылың Кызыл Тук орденни Михаил Иванович Калинин тыыска.

Алардыг башкы 1947 чылда пенсиялай берген. Башкылар, өөр-еникчилер оон доктаамал аалчылары. Агния Павлованаг номчуру берге аларган, ыңчалза-даа өөреникчилер чаа номнары, солуннары, журналдары алаа узукта чок номчуп берип турар.

Агния Павлова ам-даа серек. Бажының ийги казыны боду үнө бээр. Хоорайның кудумчуларыга селгүстээринге ыяк.

Маадырның салым-чаяны

Украина биле Чехословакия ара-зында Дукля деп артта гитлержи-лерге удур демиселге өлүрткен ма-дырларга тураскаал бар. Ында 11 фамилия бижитинген. Дайыны эш-өөрү ахы-дүңга хөөрүңе он кижини болгаш маа боду тышылай барган бир кижиниң... холун хөөржүдүп каар кижиниң.

«Рота командири өлүрткен соңда чехословак шеригниң поручиги Петр Рокшанин шурунның боолаашкы-нын ада-биле артың шеригерин баштап алгаш чорупкан. Миня ча-зылган сөөлүңде ол чү-даа бол-ганы билбей барган. Рокшанин ми-ниң келерге, бир холу чок, Львовтун госпиталинда чыткан. А өөрү ону өлгөн деп санап чораяннар.

Харьковта совет-чехословак най-рал нийитилиниң салбырында дриг арткаң маадыр-биле ужуражылга со-

лун болгаш чыгып болган. Акас Че-хословакияны фашизмден хостазы-га кирешиң совет дайыкчылар кел-ген. Олар Петр Рокшанинниң чуга-зын улап сонугуура-биле дымчаан-нар.

Петр эргэ Чехословакияга даш бу-зар черге ажылдап чораян. Ол ми-чарда-ла Совет Эвилелиңче баарын күзеп чораян. 1940 чылдын август-та Рокшанин фашистер эжелзэн Че-хословакияда Совет Эвилелиңге де-липпен. Ол Казалстанга болгаш Уралга ажылдап турган. Ала-чурт-тун дайыны эгелзэнде ол генерал Людвик Свободаның чехословак кор-пузуңга кирген. Петр Рокшанин — Харьков чогуңда Соколов деп суур чанынга болган төөгүдү тулуучу-шкунун киржикчи. Орта совет бол-гаш чехословак шеригер эн-не баш-тып ужурашкан, ийги дайыны кады чылча шапкалар.

Хостуг хурешке маргылдаа спорт

Хостуг хурешке бистиң шимчелек мөдөриңиз октябрь айның түнү-дүндө болуп зона маргылдааның Тываның ат-алдарын камгалаар-лар. Ынчагаш шимчелек мөдөриңи-лердиң сорулга-биле эртен чыш-таныр хүнде Кызыл хоорайның күш-культура Бажынының залында хос-туг хуреш маргылдааны эрттирген.

Ийи хүн үргүлүздөн баштайы шенелде ужуражылга 15 бирги раз-рыңалар аразында кирип турар 36 мөгө деңиз аайы-биле 6 бөлүккө ча-рыл алгаш хурешкенер. Чоокта чаа: «Советский спорт» солун анык мөдөриңи хурештериниң арга-мерге-жилеге чогутур үе дүргүзүндө өө-рөдип белеткейи, оларын маргылаа-ларга дораан-на кириштире бээр шың эвес практикамы шыңгы шү-гүмчүлөң. Республиканың спорт че-вүлөи бо шүгүмчүлөңдө чогутур түнелдир унаарбей, анык мөдө-рин коочун мөдө-биле таварыш-тыпкан, анык мөдө-биле маргылаа-га киржиринге белеткетимиз деп тү-нелдир кылтып турар чөдө шың эвес.

Эң чик деңизге (52 кг чедир) мар-гылаага бирги черин Кызылдың №2 школаньны өөреникчизи Михаил Оюн тилгиз. Бо бөлүктү мөдө-риңи хурешке оон чеди харлыг спартаккы, база-ла ол школань өөреникчизи Ондар Эргелер оңза ча-раш хурешип, ийги чери алган. Ылангыя оон Ооржак Херлиг-оол ба-за Хайлан-оол олар-биле хевис ки-минга демисел. Ондарын хуреш-ти-мергежилниң тудуштуун, ху-

режирде оон кавытыр, кашпалайы көргүскөн. Ондар бо чылың хостуг хурешке Красноярск крайың бирги чери дээр маргылаага конкурстан лашкаар киришкен, бирги чери ал-ган. Бо маргылаага оон ийги че-дишкени болур. Ак-Довурак хоор-айдан келген Сергей Иргит бо мар-гылаага чедириниң хурешкен. Ол борта ийги разрядтын нормазын кү-сөткөш, үшүк чери элзэн.

Чик деңизге (57 кг чедир) Тамды районуну төлзөн Федор Ондар бо-лаш ийги чери алган Михаил Туг-жу (Кызыл хоорай) эки түнелдериң көргүскөн.

Эң-не хөй киржикчи чартык орту-мак (63 кг чедир) деңизге киришкен, оларын 5-жи бирги разрядчылар. Бо маргылаа Кызылдың мөгөс Николай Мумбаңы тикелгез-биле төнөп. Ол бодуңуң чамдык удурла-ныкчыларын чүгө 20 секунда ишти-де тилеп, эки белеткенени, бо спортка мергежиг бергенки көргүс-кен. Николай ам автооур институт-дунун бешки курузунда өөрени-шкан ажылдап, спортка белеткенип хостуг үени тып ап турары макта-каның, анык спортчуларга үлө-гө-ни көргүзүп турар. Бо деңизге мар-гылаага ийги чери Барын-Хем-чик райондан келген Монгуш Бай-дан-оол алган.

Ортумак деңизге (70 кг чедир) маргылаага Чөөн-Хемчик райондан келген мөгө Ооржак Эрес-оол шү-лүп үнө берген. Владимир Лукьянов

(Кызыл, «Спартак») аар деңизини көргүскөн. Ондар бо чылың хостуг хурешке Красноярск крайың бирги чери дээр маргылаага конкурстан лашкаар киришкен, бирги чери ал-ган. Бо маргылаага оон ийги че-дишкени болур. Ак-Довурак хоор-айдан келген Сергей Иргит бо мар-гылаага чедириниң хурешкен. Ол борта ийги разрядтын нормазын кү-сөткөш, үшүк чери элзэн.

Чурукта: бо маргылаага чедирини көргүскөн, хурешкен, Бин-Хем рай-онун «Кызыл тарачы» колхозунун электири, үшүк разрядды Түртүн-оол Май-оол биле Улуг-Хем рай-онун «УТКА» 25 чымы совхозта ВЛКСМ комитетиниң секретары, бирги разрядчы Монгул-оол Биче-оол олар.

Фото П. Гольцову.

Шөйүндүнүң халдавырлыг аарыглары

— аш-чөмдөн, сугдан болгаш холдарың хиринден ламчып нел-терээр.

Халдавырның үнденин болза азыр чорая болгаш кадык ки-жилерниң башкалыгтуу аарыгаларында болур.

Сугу болгаш сугту чүгө халдавырлар ижирер.

Кат-кичистерин болгаш ногазын үргүлү чуңар база оларын изиг сур-биле чүп арылганар.

Кандыг-даа хир, чамга дөггөн сөөлүңде аш-чөм чириниң му-рунда саван-биле холдарың ыямыла чүтүр.

Халдавырларның негелдериңиз — сөөктери бүгү-ле аргалар-биле уутканар.

Бодуңары болгаш уругларыңы баш бурунгаар, чогуур өй-шаанда тарыдыңар.

Аларг кижигеңиң амыктыгы доп-дораан чедиринер.

Санитар-гигиеналыг нормалары болгаш корум-чурунун күсөт-пишкан, силер бодуңары болгаш долгандыр турар чоңу ижи-тинден болгаш дисентериядан камгалаңар.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

ОКТАБРЬ 27-ДЕ

«НАЙРАЛ»: «Суг боралга» 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«БАА-ХЕМ»: «Нижи-амфибия» 11.15, 1.15, 3.15, «Артист» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Шенелде хуусаа» 2.40, «Нара хилиң» 4.40, 6.40, 8.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Шуурган» 3, 4.4